

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY A KULTURY

**Vývoj a využití vlastní učební pomůcky pro
hudební výchovu v předškolním a mladším
školním věku**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Karolína Nejdlová

Předškolní a mimoškolní pedagogika

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Romana Feiferlíková, Ph.D.

Plzeň, 2023

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „Vývoj a využití vlastní učební pomůcky pro hudební výchovu v předškolním a mladším školním věku“ vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 2023

.....

Karolína Nejdlová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí mé práce Mgr. et Mgr. Romaně Feiferlíkové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady během psaní bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala celé mé rodině a svému přítelovi za podporu, trpělivost a motivaci. Také děkuji rodinám dětí zapojených do výzkumu.

OBSAH

ÚVOD	6
1 CHARAKTERISTIKA PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	8
1.1 OBEČNÁ CHARAKTERISTIKA	8
1.2 CHARAKTERISTIKA JEMNÉ MOTORIKY	8
1.3 FANTAZIE, PŘEDSTAVIVOST	9
1.4 POZORNOST	10
2 CHARAKTERISTIKA MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	11
2.1 OBEČNÁ CHARAKTERISTIKA	11
2.2 CHARAKTERISTIKA JEMNÉ MOTORIKY	11
2.3 FANTAZIE, PŘEDSTAVIVOST	12
2.4 POZORNOST	13
3 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ KOMPETENCE V HUDEBNÍ VÝCHOVĚ NA MŠ	14
3.1 DÍTĚ A JEHO TĚLO	15
3.2 DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA	15
3.3 DÍTĚ A TEN DRUHÝ	16
3.4 DÍTĚ A SPOLEČNOST	16
3.5 DÍTĚ A SVĚT	17
4 DŮLEŽITOST ZPĚVU PRO DĚTI	18
5 INSPIRAČNÍ VÝCHODISKO PRO METODICKOU ČÁST	19
6 HRY NA HUDEBNÍ NÁSTROJE A VLASTNÍ POSUDEK	20
6.1 JAK ZAČALA SÁRA MÍT SAMA SEBE RÁDA!	20
6.1.1 Organizační pokyny:	20
6.1.2 Pohádka: Jak začala Sára mít sama sebe ráda	20
6.1.3 Pracovní postup výroby pomůcek k pohádce	21
A) Bubínek	21
B) Chrastítko	23
C) Pohádkové postavy	24
6.1.4 Ověření v praxi a zhodnocení	25
6.2 JAK SE ŽRALOK ALBERT POUČIL	26
6.2.1 Organizační pokyny:	26
6.2.2 Pohádka: Jak se žralok Albert poučil	26

6.2.3 Pracovní postup výroby pomůcek k pohádce	28
A) Xylofon	28
B) Strunný nástroj.....	28
C) Chobotnička postavička.....	29
6.2.4 Ověření v praxi a zhodnocení	31
6.3 <i>PÍSEŇ KRÁVY, KRÁVY (MODELOVÁNÍ SLOK)</i>	32
6.3.1 Organizační pokyny:.....	32
6.3.2 Hudba písně Krávy, krávy, jak si vlastně povídáte?	32
6.3.3 Text písně Krávy, krávy, jak si vlastně povídáte? (Uhlíř a Svěrák)	33
6.3.4 Pracovní postup výroby pomůcek k písničce.....	34
A) Obtiskování.....	34
6.3.5 Ověření v praxi a zhodnocení	35
7 ZÁVĚR.....	37
RESUMÉ.....	38
SUMMARY.....	39
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	40
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ.....	41

ÚVOD

Tato práce je zaměřená na formy výuky hudební výchovy a využití učebních hudebních pomůcek pro děti předškolního a mladšího školního věku. Na benefity hudební výchovy u předškolních dětí poukazuje např. studie z roku 2004, podle které děti věnující se hře na klavír a zpěvu mají větší inteligenční koeficient.¹ Na zlepšení výsledků v standardizovaných testech se zaměřuje Johnsonova² studie z roku 2006, která poukazuje na výsledky dětí ve školních testech, např. v matematické oblasti. Výsledky dětí s hudebním vzděláním byly o 20 % vyšší než u ostatních. Podle Mary Luehrisen³ se pomocí hudebního tréninku zlepšuje koncentrace dítěte a s ní souvisí i trénink paměti, např. zapamatování melodie, textu, tempa, rytmu. Ovšem vše záleží na pedagogickém přístupu, pokud má škola pedagogy, kteří používají zábavné didaktické metody (tzv. učení hrou) a rozvíjejí kreativitu, tak žáci mají tendenci se neustále zlepšovat, posouvat se, a to nejen ti, kteří se hudbě věnují. Pruet⁴ říká, že hudba je založená na učení dovedností, disciplíně a trpělivosti. Ze všeho nejdůležitější je, aby se žáci věnovali hudbě s radostí a potěšením. Pokud se rodiče rozhodnou dát své děti na hudební dráhu, jen proto, aby byly lepšími žáky, měli by ocenit všechny stránky hudby a s ní respektovat všechny procesy učení, ať už ve zpěvu, nebo hrou na nástroje. Podle Rasmussena⁵ nám hudba pomáhá nacházet a porozumět sobě tak, abychom se uměli vyjádřit verbálně, či neverbálně, např. po emocionální stránce. Rozšiřujeme a objevujeme nové obzory ve světě, v umění a v kultuře.

V teoretické části se věnuji vymezení vývojového období dětí předškolního a mladšího školního věku se zaměřením na hudební vzdělání a jeho principů učení. Hudba je důležitou součástí každodenního života, která má neuvěřitelný vliv na emocionalitu a kognitivní vývoj jedince. Za cíle hudební schopnosti považujeme zručnost, vnímání a prožívání. Hudba nám napomáhá k porozumění lidské psychiky. Vede k propojení levé a pravé hemisféry při hudebních činnostech v oblasti rytmu, vokálu, instrumentálních nástrojů. Tento komplex aktivit vede děti k hudebnosti a jejího prožití.⁶ Ke splnění této práce mi pomůže

¹ *Music lessons enhance IQ*. SCHELLENBERG, E. Glenn. 15, 2004, Psychological Science, Sv. 8, stránky 1-5.

² *Examination of Relationships between Participation in School Music Programs of Differing Quality and Standardized Test Results*. JOHNSON, Christopher a MEMMOTT, Jenny E.. 54, 1.. Prosinec 2006, Journal of Research in Music Education, Sv. 4, stránky 293-307.

³ In BROWN, Laura Lewis. The Benefits of Music Education. *PBS kids*. [Online] 7.. květen 2012. <https://www.pbs.org/parents/thrive/the-benefits-of-music-education>.

⁴ In BROWN, Laura Lewis. The Benefits of Music Education. 2012.

⁵ In BROWN, Laura Lewis. The Benefits of Music Education. 2012.

⁶ DEREJANÍKOVÁ, Anna. *Hudební výchova*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2016.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV) z roku 2021, který je mi nápomocný k smysluplnému plánování k dosažení a splnění stanovených cílů.

Dále vycházím z mých vlastních zkušeností z Montessori mateřské školy, kde jsem se seznámila s interaktivními a hravými vyučovacími metodami. Tyto zážitkové metody u dětí rozvíjejí především jemnou motoriku, představivost, hravost, sebevědomí a emocionální projevy. Tato praxe mi přinesla mnoho nápadů, jak zapojit do hudební činnosti přírodní a recyklované materiály.

Motivace této práce se týká všeobecného rozvoje předškolních dětí a dětí mladšího školního věku. Ke zpracování této práce mě vedou mé kladné zkušenosti ze zahraničního studia v Dánsku, kde jsem při každodenních aktivitách na univerzitě rozvíjela kreativitu, která je nepostradatelnou součástí každého jedince. Dále je mou motivací radost z dětské dovednosti, která mě neskutečně potěšila a funkčnost hudebních nástrojů a učebních pomůcek.

Cílem této práce je budování kladného postoje k hudební výchově a to, pomocí výroby vlastních hudebních pomůcek, které mimo jiné rozvíjejí jemnou motoriku, ale též i fantazii, představivost a soustředění u dětí ve věku od 4 do 8 let.

Za jednotlivé úkoly mé práce jsem si zvolila:

- Charakterizovat schopnosti dítěte předškolního věku
- Charakterizovat schopnosti dítěte mladšího školního věku
- Analyzovat využití hudební výchovy v rámci RVP
- Zjistit aktuální nabídku hudebních pohádek
- Vytvořit metodiku pro realizaci hudebních pohádek

1 CHARAKTERISTIKA PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

1.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA

Předškolní období dítěte počíná věkem 3 let a končí školní zralostí a s nástupem dítěte do školy, kde se setkáváme se zpomalením a harmonizací vývoje jedince.⁷ Po motorické stránce na začátku předškolního období dítě zvládá jízdu na tříkolce. Motorické změny jsou velkou součástí jedince, motorická obratnost je důležitý faktor pro začlenění dětí do společnosti vrstevníků.⁸ Toto období je také spojeno s uvědomováním si vlastní osoby a jejími potřebami, snahou lépe poznávat okolí, vyhledáváním vrstevníků a spoluprací s nimi při kolektivních, čínorodých aktivitách.⁹ Konkretizované, vytyčené cíle, které vychází z plánování hrají pro dítě velkou roli. Důležité je vycházet z dětských her, které jsou postaveny na těchto oblastech, např. představivost, fantazie, soustředění a pozornost a tyto všechny kritéria ve hrách zakomponovat tak, aby dětem spontánní hra vyhovovala. K vytvoření motivace používáme takové prvky herních materiálů a různorodých struktur, které povedou děti k učení. K tomu nám mohou pomoci herní aktivity zaměřené na prostorovou orientaci a motorické dovednosti.¹⁰

1.2 CHARAKTERISTIKA JEMNÉ MOTORIKY

Jemná motorika se rozvíjí jednoduššími činnostmi jako je např. hra s plastelínou.¹¹ V tomto období dítěte hra napomáhá k pochopení reality a adaptaci na ní. Po vývojové a emocionální stránce může být pro dítě realita problematická.¹² Prostorové a motorické dovednosti rozvíjejí předškolní děti při konstrukčních hrách pomocí stavebnice. Hry jsou ve všeobecnosti nejvhodnějšími na rozvoj schopností dítěte, jelikož jsou přirozenou součástí jeho života.¹³ Dítě je v tomto období natolik zručné, že si dovede zavázat tkaničky, navlékat korálky na nit a vystříhat, modelovat a jiné.¹⁴ Děti volí rukodělné činnosti zaměřené na přesnost a obratnost.¹⁵ V předškolním věku se vyhraňuje dominantní ruka.¹⁶ U dítěte pozorujeme, kterou

⁷ THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie*. Praha : Portál, 2015.

⁸ LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. Praha : Grada Publishing, 2006.

⁹ ERIKSON, Eric. *Childhood and Society*. New York : Norton , 1950.

¹⁰ THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie*. 2015.

¹¹ MERTIN, Václav a GILLERNOVÁ, Ilona. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha : Portál , 2010.

¹² FICOVÁ THEODORA, Lenka. *Hry na rozvoj dílčích funkcí u dětí*. Praha : Grada, 2020.

¹³ THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie*. 2015.

¹⁴ PTÁČEK, Radek a KUŽELOVÁ, Hana. *Vývojová psychologie pro sociální práci*. místo neznámé : Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2013.

¹⁵ BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno : Computer Press, 2006.

¹⁶ GÁBOROVÁ, Ľubica a PORUBČANOVÁ, Dáša. *Vybrané kapitoly z vývinovej psychológie. Vysokoškolská učebnica*. místo neznámé : Tribun EU, 2016.

rukou spontánně začalo práci a po skončení aktivity se ho zeptáme, kterou rukou se mu pracovalo lépe.¹⁷ Dětská kresba je detailnější k povaze důležitosti předmětu podle subjektivního názoru dítěte např. pokrývka hlavy, piha, pupík.¹⁸ „Základní pohyby při psaní a kreslení vycházejí z hrubé motoriky, z pohybu velkých kloubů. Proto pokud se dítěti kreslení nedaří, je hrubá motorika první oblastí, na kterou je dobré se zaměřit např. relaxačním cvičením a posilováním velkých kloubů. Je třeba mít na paměti, že z rozvoje hrubé motoriky vychází rozvoj motoriky jemné, z té pak rozvoj grafomotoriky“.¹⁹

1.3 FANTAZIE, PŘEDSTAVIVOST

V těchto směrech dítě získává nové poznatky k sebepoznávání, seberozvoje, respektování sebe samého a druhých, což souvisí s kolektivním zapojením. Při hře se předškolní dítě dostává do kontaktu s realitou, kde se ztvárňují nové role např. řidič, architekt, veterinář, kadeřník. Během kolektivní hry může dojít k učení prostřednictvím problémových situací, které vedou ke správnému řešení.²⁰ Podle Thorové²¹ na dětskou fantazijní představivost působí i karnevalové kostýmy, které umocňují dané role. I rodiče a pedagogové ovlivňují psychiku dítěte např. pochvala, či usměrňování dětského chování v určité situaci, ale též může ze strany dospělých dojít k negativnímu vývoji dítěte např. podceňování, přeceňování, shazování. Tyto negativní činy mohou potlačit přirozenou dětskou samostatnost.²² Rodiče se často obávají, že by pohádky mohly vést k úpadku zájmů o reálný svět. Pohádky jsou často postavené na morálních dilematech, které nenásilnou formou vedou děti k rozvoji etických hodnot. Pohádky poskytují dítěti podněty k pochopení a ucelení řádu společnosti lidí. Dětskou fantazii a představivost obohacují pohádky, jejichž příběhy by je měly bavit a vést k upoutání pozornosti.²³

¹⁷ **BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta.** *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní.* 2006.

¹⁸ **THOROVÁ, Kateřina.** *Vývojová psychologie.* 2015.

¹⁹ **BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta.** *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní.* 2006. s. 44

²⁰ **ČÁP, Jan a MAREŠ, Jiří.** *Psychologie pro učitele.* Praha: Portál, 2001.

²¹ **THOROVÁ, Kateřina.** *Vývojová psychologie.* 2015.

²² **ČÁP, Jan a MAREŠ, Jiří.** *Psychologie pro učitele.* 2001.

²³ **BETTELEHEIM, Bruno.** *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době.* místo neznámé: Nakladatelství lidové noviny, 2000.

1.4 POZORNOST

V předškolním věku dítě prochází zásadními změnami v souvislosti se zráním centrální nervové soustavy (CNS).²⁴ Pozornost souvisí s její funkčností a je závislá na zralosti a koordinovanosti funkcí různých oblastí mozku. Na začátku školní docházky se projevuje rozvoj záměrné pozornosti, který je závislý na zralosti CNS. Dítě, které vývojově nedosáhlo školní zralosti má ve škole problém regulovat vlastní pozornost a pozornost přenáší na různé podněty bez výběru, v důsledku čehož klesá jeho pracovní efektivita.²⁵ V předškolním věku je chování dětí přirozeně impulzivní a aktivní. Projevem autoregulace ve vývoji dětské pozornosti je schopnost ovlivnění vlastní pozornosti z hlediska časového rozpětí, zaměření a kontroly pozornosti.²⁶

Tancsáková²⁷ rozlišuje dva druhy pozornosti:

- Neúmyslná pozornost: tato pozornost se zaměřuje na charakteristiky působících podnětů jako jsou například síla, velikost a podobně
- Úmyslná pozornost: tato pozornost souvisí hlavně se vztahem dítěte k dané aktivitě a významu k ní

Při plnění úkolu se nechávají děti často rozptýlit nepodstatnými předměty a podněty. Je stále náročné nejen upoutat, ale i získat jejich pozornost a přizpůsobit ji požadavkům situace. Často jejich pozornost vede k odlišným potřebám. Vše záleží na výběru činností z hlediska obtížnosti, zájmu a internalizovaných cílech dítěte. I přesto dokončení úkolu není vždy úspěšné.²⁸

²⁴ **TANCSÁKOVÁ, Beáta.** Pozornosť dieťaťa môžete rozvíjať doma aj pomocou hry. *eduworld.sk*. [Online] [Citace: 19.. 10. 2022.] <https://eduworld.sk/cd/beata-tancsakova/6972/pozornost-dietata-mozete-rozvijat-doma-hrami>.

²⁵ **Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie Košice Zuzkin park 10.** Pozornosť – jej vývin a poruchy. Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie Košice Zuzkin park 10. [Online] 2021. [Dátum: 19. 10. 2022.] https://api.cpppape.sk/uploads/Pozornost_ff593f40d.pdf.

²⁶ **TANCSÁKOVÁ, Beáta.** Pozornosť dieťaťa môžete rozvíjať doma aj pomocou hry.

²⁷ **TANCSÁKOVÁ, Beáta.** Pozornosť dieťaťa môžete rozvíjať doma aj pomocou hry.

²⁸ **Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie Košice Zuzkin park 10.** Pozornosť – jej vývin a poruchy. 2021.

2 CHARAKTERISTIKA MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

2.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA

Období raného školního věku začíná školní zralostí, s nástupem dítěte do školy (6-7 let) a končí s pubescencí ve věku 11-12 let. Děti v mladším školním věku jsou relativně klidné a bez dramatické vývojové změny. Dokážou být soběstačnější. Neustále se rozvíjejí a zdokonalují v mnoha schopnostech a dovednostech.²⁹ „*Formuje se sebepojetí, genderová identita (uvědomování si vlastního pohlaví) a postoje ke vzdělávání*“.³⁰ S nástupem do školy se dětem mění psychický a sociální vývoj. Dítě se setkává s delším odloučením od rodiny a přijímá autoritu učitele.³¹ Nároky na dítě se zvyšují ze strany rodičů a učitelů.³² V těchto největších životních změnách jedince pomůže dětem podpora od rodičů a pedagogů ke kladné integraci s prostředím a do kolektivu.³³ Zlom nastává v okamžiku, kdy si dítě zvyká na školní docházku. Děti, které MŠ doposud nenavštívily a přicházejí přímo z rodinného prostředí, mají oproti dětem z MŠ větší problémy v sociální oblasti, např. odloučení od rodiny, problémovější integrace v dětském kolektivu, problém s autoritou/osobností učitele.³⁴ Lábusová³⁵ ve svém článku zmiňuje, že pokud si dítě uvědomuje vlastní existenci a po psychické stránce nezažívá újmu, např. rozvod rodičů, tak je toto vývojové období to nejradostnější.

2.2 CHARAKTERISTIKA JEMNÉ MOTORIKY

Jemná motorika je nezbytná k uchopení a manipulaci s předměty. Jemná motorika je důležitou částí při posuzování školní zralosti. Správný rozvoj jemné motoriky u školních dětí vede k nácviku psaní. Nácvik psaní cvičíme grafomotorikou, která ovlivňuje tempo psaní a vizuomotorikou, která je o koordinaci zrakového vnímání a pohybem ruky. Vizuomotorika je schopnost očí koordinovat ruce a prsty, „řídít“ je, kdy a kam jít, tzv. vztah oko-ruka. Jemná motorika souvisí s vizuálně motorickými dovednostmi. Rozvoj jemné motoriky nejenže zvyšuje úspěch dětí ve škole, ale především je důležitý v každodenním životě. Jemnou motorikou

²⁹ PTÁČEK, Radek a KUŽELOVÁ, Hana. *Vývojová psychologie pro sociální práci*. 2013.

³⁰ THOROVÁ, Kateřina. 2015. *Vývojová psychologie*. 2015. s. 402

³¹ PTÁČEK, Radek a KUŽELOVÁ, Hana. *Vývojová psychologie pro sociální práci*. 2013.

³² MERTIN, Václav. Školní zralost. [autor knihy] Lenka Šulová. *Problémové dítě a hra*. Praha: Josef Raabe, 2003.

³³ PTÁČEK, Radek a KUŽELOVÁ, Hana. *Vývojová psychologie pro sociální práci*. 2013.

³⁴ THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie*. 2015.

³⁵ LÁBUSOVÁ, Eva. Mladší školní věk. *sancedetem.cz*. [Online] 29. 9. 2014. [Citace: 25. 10. 2022.] <https://sancedetem.cz/mladsi-skolni-vek>.

můžeme označit používání svalů na ruku přiměřenou silou, obratností a koordinací, jako uvádí Dana Sciullo.³⁶

V tomto mladším školním věku by měla být u dítěte vyhraněna laterálita, tzv. vyhraněná dominantní ruka. Do kresby dítě reflektuje své prožitky, emoce a vzpomínky. Pokud se zaměříme na kresbu, která je přirozenou součástí dítěte, můžeme si všimnout jaký vývoj se v ní odráží. Také díky ní může dítě vyjádřit svůj prožitek, emoce, či vzpomínky.³⁷

Učení jemné motoriky založené na hře

Chandra Foote³⁸ uvádí, že jemnou motoriku umíme rozvíjet různými činnostmi a hrami jako například navlékáním korálků, šněrováním a podobně. Je možné použít jakékoli pomůcky které povzbuzují používání rukou a prstů. Nejvhodnější jsou ale zajímavé aktivity a pomůcky jako například používání lega/dupla, puzzle nebo hudebních nástrojů, které přirozenou cestou motivují děti k jejich využívání.³⁹

2.3 FANTAZIE, PŘEDSTAVIVOST

Představivost je kognitivní proces, pomocí něhož děti mohou přemýšlet o možnostech a řešení problémů a také o různých vztazích s lidmi anebo předměty. Díky představivosti také rozumí druhým lidem a jsou vůči nim empatické. Hudební a literární umění dává divákům nebo posluchačům možnost pomocí představivosti vylíčit si v mysli prostředí, události, osoby a další prvky, které zamýšleli spisovatelé, malíři, skladatelé a jiní umělci.⁴⁰

V mladším školním věku dochází k nejdůležitějším kognitivním změnám v souvislosti se zvyšující se schopností dítěte myslet abstraktně, uvažovat hypoteticky i o reálných situacích a jevech. Dítě je schopno zvažovat současně více dimenzí problému, a tak řešit i komplikované problémy. Zároveň je schopno reflektovat sebe a svá rozhodnutí.⁴¹

Rozvoj kognitivních procesů ovlivňují i sebepojetí dětí, jejich myšlenky o budoucnosti a porozumění druhým lidem. V tomto období se více zaměřují na pochopení interních

³⁶ In **KERSLAKE, Risa**. How Children Develop Fine Motor Skills. *U.S. News & World Report*. [Online] 29. Říjen 2021. <https://www.usnews.com/education/k12/articles/how-children-develop-fine-motor-skills>.

³⁷ **PTÁČEK, Radek a KUŽELOVÁ, Hana**. *Vývojová psychologie pro sociální práci*. 2013.

³⁸ In **KERSLAKE, Risa**. How Children Develop Fine Motor Skills. *U.S. News & World Report*. 2021.

³⁹ **KERSLAKE, Risa**. How Children Develop Fine Motor Skills. *U.S. News & World Report*. 2021.

⁴⁰ **LI, Muge**. The Role of Imagination and Art in Children's Books. *Syracuse University*. [Online] 15. Květen 2022. <https://surface.syr.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1621&context=thesis#page8>.

⁴¹ *The Development of Children Ages 6 to 14*. **ECCLES, Jacquelynne S.** 1999, *The Future of Children*, Sv. 9, stránky 30 - 44.

psychologických vlastností druhých, kamarádství se stále více zakládají na vzájemné kompatibilitě osobnostních vlastností.⁴²

Dětská hra už není jen fantazijní s převládajícími prvky představivosti, děti si stále častěji vybírají hry, kde jsou klíčová pravidla a jejich cílem je vyhrát.⁴³ Děti by měly být vedeny rodiči a učiteli, aby při viděných nebo slyšených uměleckých dílech vyjadřovaly své myšlenky, kladly otázky, a tak rozvíjely své analytické myšlení. Umění rozvíjí představivost dětí a motivuje je ke kreativnímu projevu, při kterém využívají svou představivost a myšlení.⁴⁴

2.4 POZORNOST

Dítě se na začátku školní docházky umí soustředit asi na deset až dvanáct minut. Koncentrace pozornosti postupně roste, ve dvanácti letech se dítě dokáže soustředit na aktivitu asi dvacet pět minut.⁴⁵ Učitel by měl při plánování vyučovacích hodin přihlížet k možnostem koncentrace pozornosti vzhledem k věku žáků a náročnosti jednotlivých úkolů.⁴⁶

V mladším školním věku se vyvíjí intenzita pozornosti i její rozsah a stálost, rozvoj pozornosti výrazně přispívá ke kvalitě ostatních kognitivních procesů a v konečném důsledku i k školní úspěšnosti. Školní prostředí zkvalitňuje přenášení pozornosti a také se mění poměr mimovolné a zaměřené pozornosti u dítěte.⁴⁷

Po 6. roce dítěte se rozvíjí schopnost koncentrace na rozpoznávání vizuálních podnětů jako je například písmo. Důvodem je především udržování pozornosti, které souvisí s autoregulací dítěte a zlepšuje se mezi 8. až 11. rokem.⁴⁸

Díky zvyšování autoregulace je dítě méně závislé od svých okamžitých přání a potřebách. Dokáže lépe koncentrovat svou pozornost a soustředit se tak na školní aktivity.⁴⁹ Rozvoj koncentrace pozornosti dále souvisí i se sluchovým a vizuálním vnímáním, které se začíná rozvíjet na začátku mladšího školního věku.⁵⁰

⁴² ECCLES, Jacquelynne S. *The Development of Children Ages 6 to 14*. 1999.

⁴³ American Psychological Association. Cognitive and Social Skills to Expect From 6 to 10 Years. *American Psychological Association*. [Online] Červen 2017. <https://www.apa.org/act/resources/fact-sheets/development-10-years>.

⁴⁴ LI, Muge. *The Role of Imagination and Art in Children's Books*. Syracuse University. 2022.

⁴⁵ GÁBOROVÁ, Eubica a PORUBČANOVÁ, Dáša. *Vybrané kapitoly z vývinovej psychológie*. 2016.

⁴⁶ Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie Košice Zuzkin park 10. *Pozornosť – jej vývin a poruchy*. 2021.

⁴⁷ KONČEKOVÁ, Euba. *Vývinová psychológia*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2014.

⁴⁸ Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie Košice Zuzkin park 10. *Pozornosť – jej vývin a poruchy*. 2021.

⁴⁹ ORAVCOVÁ, Jitka. *Vývinová psychológia*. Žilina : EDIS, 2002.

⁵⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Kognitívni a sociální psychologie žáka základní školy*. Praha : Karolinum, 2002.

3 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ KOMPETENCE V HUDEBNÍ VÝCHOVĚ NA MŠ

Vzdělávání v MŠ je upravované pomocí Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV). Aktuálně platné RVP PV je z roku 2021. Vysvětluje vzdělávací oblasti, dílčí cíle, vzdělávací nabídku, očekávané výstupy a rizika předškolního vzdělávání.

Vzdělávací oblasti jsou koncipované tak, aby byly snadno pochopitelné pro pedagogy. Učitelé by měli dále s obsahem umět pracovat, v čemž jim pomáhají stanovení záměry v jednotlivých oblastech, vzdělávací nabídka a předpokládané výsledky.

„Vzdělávací nabídka jako prostředek vzdělávání představuje ve svém celku soubor (souhrn) praktických i intelektových činností, popř. příležitostí, vhodných k naplňování cílů a k dosahování výstupů.“⁵¹ Dílčí cíle se v RVP PV vysvětlují následně: „co by měl učitel v průběhu předškolního vzdělávání sledovat, co by měl u dítěte podporovat.“⁵²

Očekávané výstupy jsou dosažitelné dílčí kompetence vzhledem k věku a vývoji dítěte. Jejich obsahem nejsou jednotlivé dovednosti, schopnosti, postoje, hodnoty atd., ale jejich vzájemné propojení. U dítěte není nutné dosažení kompetencí. Jejich účelem je připravit pedagoga a dítě na vzájemné porozumění svých potřeb a možností.⁵³

„Z praktického hlediska jsou v RVP PV pojmenována možná rizika, která mohou ohrožovat úspěch vzdělávacích záměrů. Ta srozumitelně upozorňují pedagoga na to, čeho by se měl vyvarovat.“⁵⁴

Předmětu hudební výchovy se v RVP PV specificky věnuje pět oblastí: Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět. Popisují i rizika, která se mohou objevit v řízených činnostech. Dále popisují tyto oblasti v hudební výchově.

⁵¹ **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.** Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 2021. s. 14

⁵² **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.** Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. **RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ OD 1. ZÁŘÍ 2021.** [Online] 2021. <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/opatreni-ministra-zmena-rvppv-2021>. s. 14

⁵³ **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.** Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 2021.

⁵⁴ **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.** Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 2021. s. 15

3.1 DÍTĚ A JEHO TĚLO

V této oblasti jsou kompetence dítěte zaměřené na pohybové schopnosti a dovednosti, relaxační techniky, rozvoj jemné a hrubé motoriky. Všechny aktivity jsou zaměřeny na komfort, psychickou pohodu dítěte a vytvoření bezpečného prostředí. V rámci hudební výchovy lze tyto zmíněné aktivity realizovat např. tancem (vyjádření emocí), rytmických pohybů (tempo hudby), hry na nástroje anebo náčiní (kuchyňské, přírodní, pracovní a ruční nářadí). Při řízených či neřízených činnostech můžeme s dětmi využít všeho, čím jsou obklopeni a používají v průběhu jejich běžného dne.

Za rizika můžeme pokládat např. neznalost, nerespektování zdravotního stavu a potřeb dítěte. Pedagog může být dětem špatným vzorem, nebo připraví nevhodné prostředí v MŠ pro aktivity. Nevhodné časové rozvržení úkolů může způsobit frustraci dítěte.⁵⁵

3.2 DÍTĚ A JEHO PSYCHIKA

Tato oblast je zaměřená na rozvoj intelektu, resilience, jazykových schopností a sluchového vnímání. Sdělení je buď verbální, nebo neverbální, s čímž souvisí svoboda projevu. K zpestření programového učení nám mohou pomoci hry, které obohacují slovní zásobu, postřeh, vnímání, zrakovou a sluchovou paměť. Například časový sled událostí, příběhy a děje jsou spojené s logickým myšlením a uvažováním. Přirozený rozvoj těchto oblastí dítěte podporují např. slovní hádanky, recitace, rozlišování zvuků kolem nás, nebo používání kognitivních pomůcek.

Hudební umění podporuje fantazii, představivost, myšlenkové operace. Zaměřujeme se na smyslové vnímání, paměť a koncentraci pozornosti. Hudba přispívá k uvědomění si vlastní emoční inteligence a prožitků, které lze vyjádřit jakýmkoli artistickým způsobem. Všechny tyto části jsou důležité k navození duševní pohody.

Za rizika můžeme považovat špatný jazykový vzor, který může např. ovlivnit sluchové vnímání, jazykové vnímání a verbální vyjadřování dítěte. Důsledkem může být špatná intonace u dítěte, výslovnost a rytmus při zpěvu. Ve velké míře se ve školství používají technologie, při jejichž používání dětmi nedochází k přirozenému rozvoji psychomotorických a jazykových

⁵⁵ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 2021.

oblastí, fantazie atd. Málo aktivit a nedostatečné množství podnětů ve velké míře omezují děti v estetickém vnímání, vyjadřování, prožívání a cítění.⁵⁶

3.3 DÍTĚ A TEN DRUHÝ

Oblast se zaměřuje na vzájemný vztah mezi pedagogem a dítětem, nebo dítěte k jinému dítěti. K tomu, abychom vztah vytvořili potřebujeme komunikaci. Díky ní vytváříme zdravé a příjemné prostředí tak, aby se v něm vytvořil dobrý kolektiv sám. Učíme se vzájemně motivovat, vytvářet kompromis a porozumění. Rozvíjíme a kultivujeme komunikační a kooperativní dovednosti, sociální schopnosti, akceptaci druhých a prosociální chování. K tomu slouží pravidla, která by měla být jednoduchá, jasná, přesná a všem srozumitelná. Měli bychom je nastavit spolu s dětmi, všichni společně, jako jeden kolektiv.

Pomohou nám s vytvořením vzájemné rovnováhy a respektu jeden k druhému. Proto bychom je měli všichni dodržovat, aby nedocházelo k narušení vztahů. Nejen učitelé, ale i děti by se měli ocenit, pochválit, případně se nebát chybovat, tím nejen podporují psychickou zdatnost, vnitřní motivaci a zvyšují své sebevědomí, ale také posilují interpersonální vztahy. Ke vzájemné toleranci k druhému může také docházet při činnostech, při kterých se děti ochotně rozdělí, např. si vzájemně půjčí náčiní apod. Vše je spojeno s ochotou a případným řešením sporu.

Za rizika můžeme považovat přemotivovanost, zesměšňování, nedocení, pocit nervozity a nejistoty, které způsobují u dětí psychický tlak. Proto ne vždy děti dokončí danou aktivitu, nebo si taktéž mohou způsobit psychickou újmu až do dospělosti. Nenastavení si svých vlastních hranic (limitů) souvisí se strachem ze souhlasu či nesouhlasu ze strany autority. Ke vzniku konfliktů přispívá manipulace, nedůstojný postoj k ostatním a malá míra empatie.⁵⁷

3.4 DÍTĚ A SPOLEČNOST

Jde o kulturní a sociální hodnoty, postoje a soužití ve společenství ostatních. Vedeme děti k přirozené adaptaci v prostředí MŠ. Seznámíme je s rozmanitými složkami kultur v různých směrech (např. hudební, výtvarná a dramatická výchova). Pomocí různorodých aktivit a činností můžeme zrealizovat divadelní, filmové představení a kulturní události pro veřejnost. Také můžeme navštívit akce, místa, kulturní instituce a památky určené pro

⁵⁶ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 2021.

⁵⁷ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 2021.

předškolní děti. Na vysvětlení lidových zvyků a obyčejů můžeme analyzovat spolu s dětmi lidové písně, říkadla, básničky a pranostiky. Vše můžeme zdramatizovat, zveršovat a vyjádřit umělecky např. výrobou z recyklovaného materiálu a tím podpořit estetické a ekologické cítění dětí.

Za rizika můžeme považovat exkluzi (vyloučení) některých dětí v rámci skupin, potlačování kreativity dětí vzhledem k málo podnětnému prostředí školy, finanční podpory a názorů pedagogů. Dále např. upozornění dětí na neznámé lidi a rizika s nimi spojenými.⁵⁸

3.5 DÍTĚ A SVĚT

Tato oblast je o sounáležitostech lidských bytostí a enviromentální oblasti a jejich problémech. Jde o lokalizaci okolních vjemů a prostorů, zorganizování výletů, explorační přírody a okolí. Seznamujeme děti s místy, které nás obklopují a vytváříme si k nim vztahy i vlastní názory. Abychom se dozvěděli více informací, klademe si otázky a hledáme na ně odpovědi. Tudíž diskutujeme, vyprávíme, hodnotíme, kritizujeme, transformujeme, demonstrujeme atd. Čerpáme z místních zdrojů a zaměřujeme se na podmínky, kterým se přizpůsobujeme, nebo hledáme nové změny vnějšího prostředí. Využíváme přírodních materiálů a učíme se, jak s nimi dále pracovat, např. výroba hudebních nástrojů. Činnosti by mohly být zaměřené na přírodní materiál kolem nás. K lepšímu pochopení by nám mohly pomoci písně o přírodě, jejích obyvatelích a rostlinách. Pedagogové by měli seznámit děti s kontinenty a s jejich kulturními složkami.

Za rizika můžeme považovat nepodnětné prostředí, které děti nemotivuje. Dále by pedagogové mohli odbočovat od tématu, vynechávat informace o skutečnostech, nedostatečně vysvětlovat, případně sdělovat své vlastní extrémistické názory. Rozmanitá nabídka témat a aktivit by mohla děti vést k frustraci.⁵⁹

⁵⁸ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 2021.

⁵⁹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 2021.

4 DŮLEŽITOST ZPĚVU PRO DĚTI

Při dětském zpěvu by měli pedagogičtí pracovníci dodržovat určité zásady tak, aby se vyhnuli fatálnímu poškození dětského hlasu. V předškolním věku se stále vyvíjí orgány jako např. hrtanové svalstvo, hlasivkové vazy a úpony. Proto se klade důraz na práci s melodií a barvou hlasu. Je důležité nezatěžovat hlas větší intenzitou a rozsahem, než je dítě v tomto věku uzpůsobeno a dále dodržet správnou časovou délku zpěvu. Pro předškolní věk je nejvhodnější použít písně v tónině D dur a D moll. U dětí v tomto věku je možné se setkat s tzv. dětskou nezpěvností. Dětská nezpěvnost spočívá v ostychu, odmítání kooperace a zaostávání při zpěvu. Taktéž může souviset s foniatrickými a s logopedickými těžkostmi. Ke zlepšení pěveckých schopností také napomáhá tělesná motorika, která zlepšuje kondici a dýchání dítěte. Dochází k souladu pohybu s rytmem a melodií hudby.⁶⁰

Zpěv není pro děti jen volnočasovou zábavnou aktivitu, ale přináší mnoho benefitů. Může jim také pomoci rozvíjet důležité emocionální dovednosti. Když děti zpívají, používají k vyjádření celé tělo. To jim může pomoci lépe porozumět a ovládat své emoce. Zpěv může také pomoci dětem cítit se jistěji a bezpečněji a pomoci jim navázat kontakt s ostatními dětmi a dospělými. Jako logopedická prevence napomáhá dětem k lepšímu řečovému projevu. Dále vede ke správné výslovnosti vibrantních souhlásek.⁶¹ „*Vhodným spojením hlásek se procvičí nejen mluvidla a pružnost dechových svalů (p, t, k, v, r), ale zároveň se aktivizují určité rezonanční oblasti.*“⁶²

Zpěv je skvělým prostředkem pro budování a rozšiřování slovní zásoby. Děti jsou prostřednictvím písní vystaveny širokému spektru témat, z nichž mnohé nemusí slyšet v každodenních střetnutích s ostatními vrstevníky a s dospělými. Písně jsou ideálními didaktickými nástroji, pomocí kterých se děti seznamují a učí se nové koncepty, nebo témata, jako je např. používání písní pro počítání, které dětem pomohou pochopit koncept čísel, která se postupně zvyšují nebo snižují.⁶³

⁶⁰ **SLAVÍKOVÁ, Marie.** Hudební vývoj dítěte v předškolním věku. Národní pedagogický institut České republiky. [Online] 13. 3 2012.

⁶¹ **Community Early Learning Australia.** Four benefits of singing with young children. Community Early Learning Australia. [Online] 26. 1 2023.

⁶² **TICHÁ, Alena.** Učíme děti zpívat: Správná výslovnost. Národní pedagogický institut České republiky. [Online] 18. 12 2012.

⁶³ **MCILROY, Tanja.** 11 Great Benefits of Singing in Early Childhood. Empowered Parents. [Online] 31. 1 2023.

5 INSPIRAČNÍ VÝCHODISKO PRO METODICKOU ČÁST

Hudební knihy, které jsou na trhu mají pasivní formu učení, jejichž cíli jsou přiřazování zvuků. Komárková napsala dosud jediné dílo Muzikopohádky, které je zaměřené více komplexně. Pohádky jsou doplněny písničkami, postupem výroby hudebních nástrojů a pohybovými činnostmi. Rozvíjejí tak všechny motorické vlastnosti dítěte, nejen předškolního, ale i mladšího školního věku, také rozvíjí zrakové a sluchové vnímání, jazykové schopnosti a dovednosti.

Muzikofiletika je „*tvůřivou, zážitkovou a tvůrčí aplikaci muzikoterapeutických technik bez terapeutického a diagnostického záměru*“⁶⁴ Jde o kreativní, prožitkové a reflektivní ztvárnění hudby a hudebních uměleckých činností. Využívá se v edukačním prostředí a zaměřuje se na poznávání sebe, druhých a světa prostřednictvím zvuků a hudby. Taktéž jde o účinek hudby na fyziologické a psychické procesy člověka.⁶⁵

Z těchto důvodů jsem si Komárkové dílo vybrala jako inspirační východisko pro mou bakalářskou práci. Stejně jako ona, jednotlivé pohádky doplňují vlastní výrobou hudebních nástrojů a pomůcek, seznamem potřebných materiálů a postupem realizování aktivity s dětmi. Při výrobě jsme využili především přírodních a recyklovaných materiálů, tudíž s dětmi můžeme hovořit o environmentální výrobě.

V praktické části jsem se zaměřila na rozvoj všech oblastí dětí předškolního a mladšího školního věku. Po metodické stránce jsem rozpracovala mé autorské hudební pohádky, které jsou doplněny všemi potřebnými instrukcemi k realizaci při práci s dětmi předškolního a mladšího školního věku.

Cílem práce je vytvořit metodické východisko pro realizování hudebních pohádek a dětmi oblíbenou písničku. Všechny aktivity jsou mnou vymyšlené a vyzkoušené v praxi. Jednotlivé metodiky jsou doplněny ověřením z praxe.

⁶⁴ Muzikoterapeutická asociace České republiky. Sekce muzikofiletiky. Muzikoterapeutická asociace České republiky. [Online].

⁶⁵ FRIEDLOVÁ, Martina, a další. Muzikofiletické techniky v inkluzivní výuce. Jedinečností uměleckého výrazu k inkluzivnímu uměleckému vzdělávání. [Online] 2020.

6 HRY NA HUDEBNÍ NÁSTROJE A VLASTNÍ POSUDEK

6.1 JAK ZAČALA SÁRA MÍT SAMA SEBE RÁDA!

Věk dětí: 4–8 let

Časová dotace: 60–90 min.

Počet dětí: min. 3

Pomůcky: pohádka „Jak začala Sára mít sama sebe ráda“, bubínek, chrastítko, hl. postavy

6.1.1 Organizační pokyny:

Nejdříve připravíme třídu k výrobě pomůcek a dbáme na bezpečnost při práci. Dětem dáme možnost vybrat si hudební nástroje nebo pomůcky, které jsou využité v pohádce. Podle počtu dětí mohou pracovat ve skupinách, nebo individuálně. Měli bychom dbát na náročnost výroby vzhledem k věku dítěte a manuální zručnosti. Viz níže popsané materiály k výrobě dáme dětem k dispozici. Motivujeme a dohlížíme na bezpečnost dětí a případně jim pomáháme s výrobou podle níže sepsaných postupů. Po dokončené práci se vytvoří komfortní prostředí a všichni se posadí do komunitního kruhu, kde vysvětlíme dětem poslední část aktivity. Děti instruujeme k používání hudebních nástrojů podle událostí v pohádce (rytmizace emocí, jevů...). Po dokončení pohádky následuje reflexe v komunitním kruhu, kde se ptáme na doznívajících emoce dětí, obtížnost činností atd.

Poznámka: pohádka obsahuje jednotlivé činnosti k ději, ale pedagog si může zvolit a zrealizovat své vlastní činnosti podle své kreativity.

6.1.2 Pohádka: Jak začala Sára mít sama sebe ráda

Před dávnými časy žila byla smutná žába Sára, která se bála chodit do školy, protože se jí ostatní za její vzhled smáli (*chi chi – chrastítko*). Mysleli si, že byla divná! Říkali jí: „Podívej se na sebe, máš jedno oko zelené a druhé červené! Brekeke“ (*děšť – rázně 3x úder do bubínku*)! Nikoho nezajímalo, že je hodná, přátelská a milá. Svě oči pod slunečními brýlemi skrývala a posměškům (*pche pche – chrastítko*) se i tak nevyhýbala. Kvůli nošením brýlí jednoho dne Sára zůstala po škole. Bez kamarádů chodila (*zvuk chůze – dup dup dup*) po chodbě a nebylo to poprvé, i o samotě obědvala.

Prý má, co chtěla, jako kdyby to byla její chyba. Tak to pokračovalo dál, až se Sáře slza v očích objevila (*bubínek – smutně/prsty o stůl*). Z ničeho nic si najednou k ní stoupla ropucha

Lenka (kváky kvák) a pomohla jí vstát raz dva. „Proč tak pláčeš? Vždyť skoro vznikla povodeň (*virbl na bubínek zvuk lijáku*)! Zastav slzy, určitě ti úsměv sluší a na smutek zapomeň! Však z toho si nic nedělej, za chvíli ti bude opět hej (*virbl na bubínek*)! Podívej se mám jedno ucho růžové a druhé modré, přesto slyším velice dobře (*chrastítko*)!

Jmenuji se Lenka a tamhle je má třída! Pojd' se mnou a ukážu ti, jak umí být všichni prima! Po škole půjdeme do rybníka k tetě Bětě na oběd, pojd' s námi a poznáš i strýčka vodníka!” Tak se Sára s novými vrstevníky přivítala (*chrastítko*). Kamarádi její oči chválili a nové setkání v rybníce slavili (*bubínek – tam ta ta ta taaaa, chrastítko, veselý tanec*)! Sára se od té doby přestala bát do zrcadla se podívat! Tak to šel den za dnem a nových zážitků přibývalo a Sáře se opět po dlouhé době do školy chtělo.

Děti o tom to je, že vzhled o povaze nerozhoduje. Nemusíte být kamarádi se všemi, ale respektovat ostatní je základ, a když budete dělat ostatním to, co nechtějí, tak se Vám s radostí vysmějí.

6.1.3 Pracovní postup výroby pomůcek k pohádce

A) Bubínek

Materiál: 1ks plechovky, (2–3 ks) barevné čtvrtky, 1ks papíru na pečení/zbytky ubrusu, tavná pistole, 4 ks špejlí, 2 kaštiny

Pracovní postup: Nejprve nahřejeme tavnou pistolí. Dále vezmeme plechovku, kterou tavnou pistolí polepíme tak, aby barevné čtvrtky na plechovce držely. Tím nám vznikne ozdobený obal bubínku. Podle obvodu plechovky odstříhneme okraje čtvrtek. Máme hotovou hlavní část bubínku. Horní část plechovky po obvodu polepíme tavnou pistolí a přilepíme papír na pečení, případně můžeme využít kousek ubrusu, který jsme si odstříhli podle průměru otvoru plechovky. Na výrobu paliček použijeme 4ks špejlí, přičemž na každou paličku použijeme 2 špejle, které k sobě slepíme tavnou pistolí. Na konec každé přilepíme 1 kaštan. Můžeme si paličky jako i bubínek ozdobit podle představivosti dítěte. Finální výrobek je na obrázku č. 1.

Obrázek 1 Zhotovený hudební nástroj (bubínek)

B) Chrastítko

Materiál: 1ks plastového obalu z Kinder vajíčka, 2ks plastových/kovových polévkových lžic nebo vidliček, kamínky/korálky (velikost a počet podle dítěte), gumičky, nebo lepící pásky (víc barev)

Pracovní postup: Nejprve otevřeme obal od Kinder vajíčka, který naplníme materiály dle výběru dítěte. Dále do 2 plastových polévkových lžic vložíme naplněný plastový obal. Jednoduší postup je, že si jednu z těchto lžic položíme na stůl a následně na ní položíme obal Kinder vajíčka (naplněný), které si přikryjeme druhou lžicí. Tím máme základ chrastítka hotový. Co nejlíže k vajíčku protáhneme gumičku přes 2 lžice. Poté chrastítko zdvihneme a oblepíme barevnou páskou. Každé dítě má volný výběr barev, pásku může pokreslit, nejen aby si ho poznalo, ale taktéž vytvoří unikátní vzor. Finální výrobek je na obrázku č. 2 a 3.

Obrázek 2 Zhotovený hudební nástroj (chrastítko) – svrchu

Obrázek 3 Zhotovený hudební nástroj (chrastítko) – ze strany

C) Pohádkové postavy

Materiál: 1ks balení chlupatých modelovacích drátků různých barev, tavná pistole, 1ks balení bambulek/rolničky různých barev, kleště

Pracovní postup: Nejprve použijeme chlupaté drátky, dle výběru postav z příběhu (volný výběr). Děti necháme, ať z drátků vytvarují postavy. Dětem pomáháme s úpravou délky drátků pomocí kleští. Tavnou pistoli používáme v případě lepení bambulí, které můžeme využít jako oči. Taktéž rolničky můžeme připevnit nakonec končetin. Motivujeme děti příběhem a neomezujeme je ve tvorbě. Finální výrobek je na obrázku č. 4.

Obrázek 4 Zhotovený hlavní postavy

6.1.4 Ověření v praxi a zhodnocení

Pro zrealizování této aktivity jsem si zvolila 3 děti, sourozence ve věku 4, 6 a 8let. Cílem těchto aktivit bylo vzbudit v dětech hravost, kreativitu, rytmický projev a zájem o hudební výchovu. Zadáání bylo jasně a zřetelně formulované, proto děti s aktivitou neměly problém. Již od začátku věděly, jak pracovat s těmito činnostmi. Byla jsem velmi příjemně překvapena, jak děti bezproblémově vyráběly pomůcky k pohádce. Např. při výrobě bubínku děti spolu bez konfliktně kooperovaly. Celkově při výrobě byly děti kreativní, zajímaly se o různé materiály a jejich využití.

Pohádka zaujala děti a po čas celé délky pohádky dokázaly udržet pozornost. Problém nastal, když měly děti použít vyrobené hudební nástroje. Děti byly po výrobě unavené a jakákoli motivace z mé strany neměla účinek. Aktivitu jsem s dětmi zrealizovala v pořadí jako druhu, vzhledem na její náročnost měla být zařazená jako první. Děti by byly odpočaté a plně motivované. Dále jako negativum mé realizace je, že jsem děti nezapojila do pojmenování pohádky. Předpokládám, že by se děti s radostí do zadání zapojily a měly by k pohádce pozitivnější vztah, což by byla také větší motivace při realizaci aktivity. Pedagogům anebo rodičům bych doporučila si aktivitu lépe časově rozvrhnout. Zařadit aktivitu do doby, když jsou děti plně odpočaté, tak aby nedošlo k frustraci.

Dívky byly zaujaty hudební pohádkou *Jak začala Sára mít sama sebe ráda* byly více než chlapec. Dále dívky spontánně začaly i s výrobou hlavních postav, chlapec se k nim následně připojil. Chlapec se zaměřil převážně na estetičnost vyrobených hudebních nástrojů. I přestože aktivita nebyla zcela dokončená, děti zaujala samotná hudební pohádka jako i výroba hudebních nástrojů.

6.2 JAK SE ŽRALOK ALBERT POUČIL

Věk dětí: 4–8 let

Časová dotace: 60–90 min.

Počet dětí: min. 3

Pomůcky: pohádka „Jak se žralok Albert poučil“, xylofon, bubínek, chrastítko, sáček, kamínky,

6.2.1 Organizační pokyny:

Nejdříve připravíme třídu k výrobě pomůcek a dbáme na bezpečnost při práci. Dětem dáme možnost vybrat si hudební nástroje nebo pomůcky, které jsou využité v pohádce. Podle počtu dětí mohou pracovat ve skupinách, nebo individuálně. Měli bychom dbát na náročnost výroby vzhledem k věku dítěte a manuální zručnosti. Viz níže popsané materiály k výrobě dáme dětem k dispozici. Motivujeme a dohlížíme na bezpečnost dětí a případně jim pomáháme s výrobou podle níže sepsaných postupů. Po dokončené práci se vytvoří komfortní prostředí a všichni se posadí do komunitního kruhu, kde vysvětlíme dětem poslední část aktivity. Děti instruujeme k používání hudebních nástrojů a k pohybu podle událostí v pohádce (rytmizace emocí, jevů...). Dále můžeme taktéž obeznámit děti s mořskými živočišnými druhy a jejich obranným a ochranným chováním (inkoust u chobotnice, výstražné zbarvení u klauna očkatego atd.). Po dokončení pohádky následuje reflexe v komunitním kruhu, kde se ptáme na doznívající emoce dětí, obtížnost činností atd.

Poznámka: pohádka obsahuje jednotlivé činnosti k ději, ale pedagog si může zvolit a zrealizovat své vlastní činnosti podle své kreativity.

6.2.2 Pohádka: Jak se žralok Albert poučil

V krásném, průzračně modrém oceánu žila chobotnička Esmeralda. Esmeralda milovala hru na xylofon, jehož každá klávesa byla jiné barvy (*hra na xylofon, strunný nástroj, nebo různé velikosti skleniček s vodou*). Velice pěkně na něj hrála a celé dny trénovala. Všichni obyvatelé oceánu měli z ní velikou radost (*tanec, tleskání rukama, hra na tělo*). Jednoho dne, ale kolem xylofonu velmi rychle plul žralok kladivoun jménem Albert. Plaval tak rychle, až rozvířil vodu na tolik, že jednotlivé klávesy xylofonu odplavila na všechny strany (*děti se kutálí, válí sudy, používáme chrastítko*). Esmeralda byla smutná, protože přišla o xylofon. Velice plakala, očička

si utírala jedním a druhým chapadlem a později i čtvrtým, pátým, šestým, sedmým a osmým (*šustění sáčku, přelívání vody z hrnečku do hrnečku*).

Když to viděly rybičky, tak k ní pomalu připlavaly, ne tak rychle jako Bert. Zeptali se jí, co je trápí, neboť oceán začínal být už velmi slaný od jejího pláče. Bály se, aby se oceán nevyrovnal Mrtvému moři. Esmeralda rybičkám řekla, co se stalo, jak Bert rozvířil vodu a ona tak přišla o její milovaný xylofon. Rybky jí řekly, aby se netrápila a svolaly ostatní kamarády (*na povel zvuku hudebního nástroje si děti vymění místa*). Všichni se pochytili za ploutvičky a společně začali hledat jednotlivé klávesy (*děti se drží za ruce a chodí v kroužku*). Dokonce oslovili i žraloka Berta. Vysvětlili mu, co jeho lehkovážné chování způsobilo Esmeraldě. Vzhledem k tomu, že žralok kladivoun má oči od sebe daleko, stejně jako spoustu dalších druhů žraloků, tak nevidí bystře. Zatímco se skvěle vyvinutým sluchem, slyšel Esmeraldy kamarády velice dobře. Bert si uvědomil co udělal a nabídl se, že také pomůže hledat barevné klávesy. Postupně našli všechny části xylofonu (*hra na xylofon, skleničky s vodou*).

Když nastal západ slunce nad hladinou oceánu, šli kamarádi odevzdat klávesy chobotničce. Esmeralda byla velmi ráda a od štěstí měnila barvy jako duha. Spolu s delfínem Aloisem vyskakovala z vody (*děti skáčou, chrastí, plácají dlaněmi o zem*). Po chvíli se Esmeralda přidala k ostatním obyvatelům oceánu. Stále ještě měnila barvy podle kláves xylofonu. Rozhodla se, že uspořádá koncert. Ona hrála na xylofon, oranžová rybka hrála na mušli jako na bubínek, krab brnkal na sasanky jako na kytaru a mořský ježek si otíral bodlinky o korál, co znělo jako harfa. Bert opět svým rychlým pohybem rozvířil oceán, ale tentokrát do rytmu hudby (*všichni společně hrají na hudební nástroj*).

Společně vytvořily krásné písničky. Proto se rozhodly, že budou hrávat každý den před večerem. O svou radost se chtějí podělit, a tak hledají poslušné a dobré děti, aby mohly spolu s nimi rozšířit kapelu a vykouzlit úsměv na tvářích, co nejvíce ostatním dětem.

6.2.3 Pracovní postup výroby pomůcek k pohádce

A) Xylofon

Materiál: dřevěné špachtle, tekuté lepidlo (Herkules), tempery, fixy

Pracovní postup: Vezmeme si dřevěné špachtle, které pokládáme jednu vedle druhé. Děti vedeme ke kreativitě, mohou tak použít různě barevné dřevěné špachtle, nebo si je mohou samy obarvit dle jejich výběru. Počet jednotlivých kláves můžeme rovněž nechat na dětech, nebo můžeme výrobu xylofonu využít k předmatematické představivosti dětí, kde jim zadáme počet kláves, které má xylofon mít případně mohou dané klávesy spočítat. Dle zručnosti dítěte můžeme ukládání špachtlí zjednodušit jejich lepením lepidla např. na papír. Finální výrobek je na obrázku č. 5 a 6.

Obrázek 5 Zhotovený hudební nástroj (xylofon)

Obrázek 6 Zhotovený hudební nástroj (xylofon) – svrchu

B) Strunný nástroj

Materiál: plechovka, 3 gumičky různé tloušťky, případně papír, pastelky a lepidlo

Pracovní postup: Vezmeme si plechovku, na kterou po její délce navlékneme 3 gumičky v dostatečném odstupu. Vybíráme různé tloušťky a pružnost, tím má každá gumička jiný zvuk. Na základě tohoto výtvaru můžeme dětem vysvětlit a přiblížit zvuk jednotlivých strunných nástrojů (kytara, ukulele,...). Případně nám může tato pomůcka připodobnit kalimbu. Nástroj si mohou děti vyzdobit, tím že papír pokreslí podle vlastní fantazie a dále ho nalepí na plechovku po jejím obvodu. Podle zdatnosti dětí si papír mohou nejdříve nalepit a následně pokreslit. Finální výrobek je na obrázku č. 7.

Obrázek 7 Zhotovený hudební nástroj (strunný nástroj)

C) Chobotnička postavička

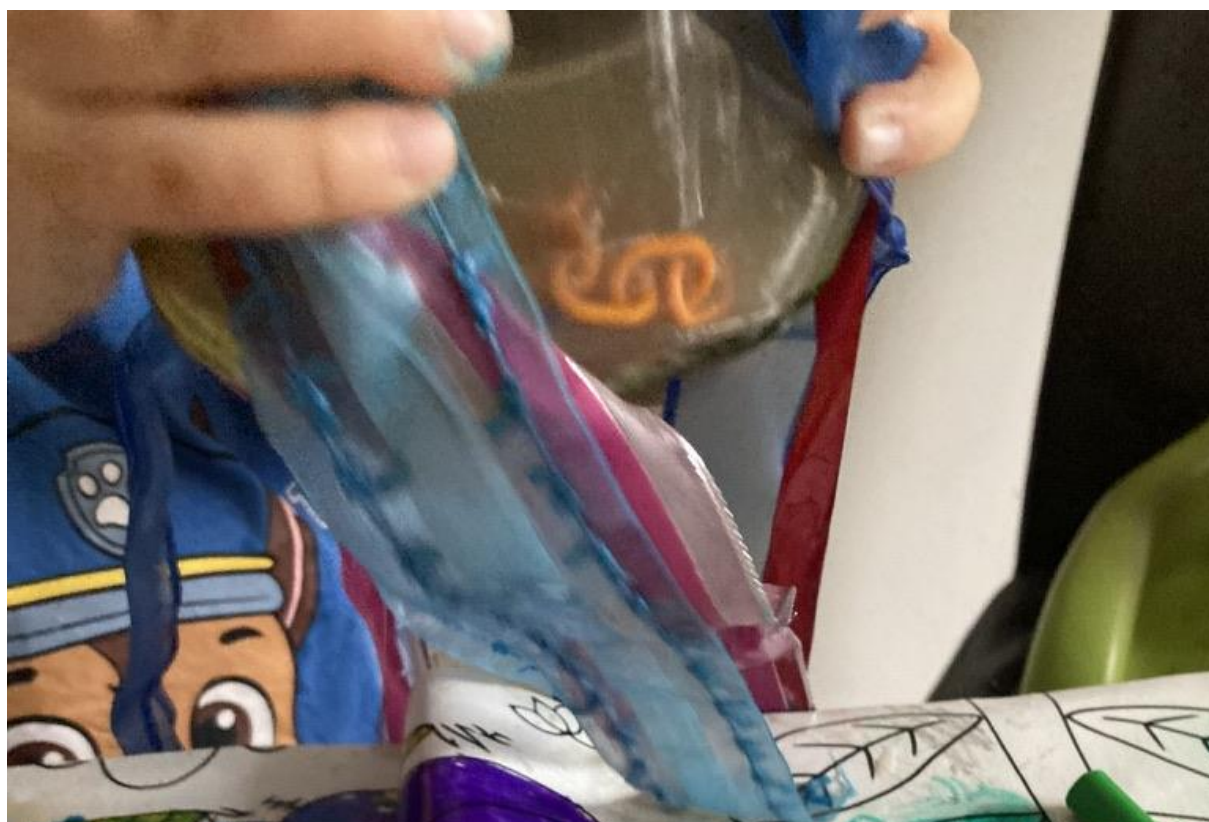
Materiál: zavařovací sklenice, provázky, stužky, tavná pistole

Pracovní postup: Vezmeme si zavařovací sklenici a postupně na ni tavnou pistolí přilepíme provázky nebo stužky podle fantazie dětí. V tomto případě děti stužky přidrží a pedagog je lepí na sklenici. Dále sklenici napustíme vodou, abychom docílili mořské „atmosféry“. Chobotnice s přilepenými chapadly je na obrázku č. 8.

Obrázek 8 Výroba chobotnice s chapadly

Z chobotničky můžeme vytvořit i chrastítko, tím že do poháru vložíme kamínky, skleněné kuličky, „céčka“ a podobně (Obrázek č. 9). Chobotnička tak při převrácení vydává zvuk.

Obrázek 9 Zhotovená hlavní postava s "céčky" (chrastítko)

6.2.4 Ověření v praxi a zhodnocení

Tuto aktivitu jsem zrealizovala se 3 dětmi, sourozenci ve věku 4, 6 a 8 let. Aktivita byla po technické stránce více složitější vzhledem k většímu množství použitých vlastních hudebních nástrojů. Tato aktivita děti více bavila a během ní byly schopny udržet pozornost a neměly problém s vyhotovením všech nástrojů. Nebylo zapotřebí větší motivace z mé strany, nad rámec pohádky. Zadání bylo uzpůsobené věku dětí. Nejmladšího čtyřletého chlapce zaujala aktivita natolik, že při výrobě chobotnice přišel s nápadem napustit sklenici vodou a pouštět do ní barvy (znázornění jejích emocí, obrázek č. 10). Jeho sestry se taktéž do činnosti zapojily a vysvětlily chlapci pojmy jako například studené a teplé barvy. Chobotnici děti vyráběly s největším nadšením a při její realizaci využily svou fantazii na maximum. Opět jako minus vnímám nezapojení dětí do pojmenování pohádky. Proto doporučuji ostatním pedagogům zkusit tuto možnost. Případně i nahradit pohádkové postavy podle přání dětí.

V hudební pohádce *Jak se žralok Albert poučil* byly příběhem a jeho zhudebněním více zaujaty dívky než chlapec. Zatímco při výrobě hudebních nástrojů a pomůcek k pohádce byl více aktivní chlapec než dívky. Aktivita byla složitější z pohledu techniky, proto se domnívám, že chlapec se zaměřením na mechanické hračky se při výrobě těchto pomůcek cítil komfortněji.

Obrázek 10 Experimentování s barvami

6.3 PÍSEŇ KRÁVY, KRÁVY (MODELOVÁNÍ SLOK)

Věk dětí: 4–8 let

Časová dotace: 30 min.

Počet dětí: bez omezení

Pomůcky: píseň „Krávy, krávy, jak si vlastně povídáte?“, modelína, formy na obtiskování

6.3.1 Organizační pokyny:

Nejdříve připravíme třídu k výrobě pomůcek a dbáme na bezpečnost při práci. Dále děti obeznámíme s textem umělé písně *Krávy, Krávy, jak si vlastně povídáte* od Svěráka a Uhlíře. Poté jim vysvětlíme postup aktivity. Dětem vysvětlíme, že budou zpívat postupně jednotlivé sloky. Po čas, který budou obtiskovat vykrajovátko do modelíny podle toho, jaké zvíře se zmiňuje ve sloce. Děti mohou píseň obohatit s dalším zvířátkem, nebo postavou, věcí atd.

6.3.2 Hudba písně Krávy, krávy, jak si vlastně povídáte?

C F C G C F

Krá - vy, krá - vy, jak si vlast - ně po - ví - dá - te? Krá - vy, krá - vy,

7 C G C C G

ja - kou má - te řeč? Bu, bú, bu, bu, bú, bu, bú bú bú.

13 G7 C

Bu bú, bu, bu bú, bu, bú, bú, bú. Bu, bú, bu, bu, bú, bu,

19 G7 C

bú, bú, bú. Bu, bu, bú, bu, bu, bú, bú, bú, bú.

Obrázek 11 Noty k písni Krávy, Krávy, jak si vlastně povídáte?

6.3.3 Text písně Krávy, krávy, jak si vlastně povídáte? (Uhlíř a Svěrák)

Krávy, krávy, jak si vlastně povídáte

Krávy, krávy, jakou máte řeč

Krávy, krávy, jak si vlastně povídáte

Krávy, krávy, jakou máte řeč

Bů, bů, bů, bů, bů, bů, bů, bů, bů

Bů, bů, bů, bů, bů, bů, bů, bů, bů

Bů, bů, bů, bů, bů, bů, bů, bů, bů

Bů, bů, bů, bů, bů, bů, bů, bů, bů

Kočky, kočky, jak si vlastně povídáte

Kočky, kočky, jakou máte řeč

Kočky, kočky, jak si vlastně povídáte

Kočky, kočky, jakou máte řeč

Mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau

Mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau

Mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau

Mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau

Pejsci, pejsci, jak si vlastně povídáte

Pejsci, pejsci, jakou máte řeč

Pejsci, pejsci, jak si vlastně povídáte

Pejsci, pejsci, jakou máte řeč

Haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf

Haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf

Haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf

Haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf

6.3.4 Pracovní postup výroby pomůcek k písničce

A) Obtiskování

Materiál: plastová vykrajovátka ve tvaru zvířátek (nevykrajují, ale obtiskují), modelína (domácí), text písně Krávy, Krávy, jak si vlastně povídáte od autorů Uhlíř a Svěrák

Pracovní postup: Vezmeme si vykrajovátka se zvířátky, které se v písni objevují v pořadí kráva, kočka a pesek. Píseň si s dětmi zpíváme, a přitom děti vykrajují zmíněné zvířátko v dané sloce. Jednotlivé sloky zpíváme postupně za sebou, tak aby děti dostaly dostatečný čas na výrobu. Obtiskování vykrajovátek je na obrázku č. 12 a 13.

Obrázek 12 Obtiskování do modelíny

Obrázek 13 Obtisklé tvary v modelíně

6.3.5 Ověření v praxi a zhodnocení

Tato aktivita vznikla na základě mé prosby s dětmi si zazpívat. Přičemž se děti bez konfliktu shodly na písni, kterou chtějí zpívat. Aktivitu jsem realizovala se čtyřmi dětmi ve věku 4 roky. Při zpěvu písničky si děti začaly hrát s modelínou, čehož jsem využila a rozdala jsem jim vykrajovátka se zvířátky. Dále jsem je instruovala k obtiskování zvířátek do modelíny podle aktuálně zpívané sloky. Chlapci sami doplnili píseň *Krávy, Krávy, jak si vlastně povídáte* novou slokou *Draci, Draci* (text níže). I do zpěvu se chlapci zapojili dříve než dívky. Poté si děti k této sloce nanosily polštáře k dětskému stanu a prohlásily, že je to dračí doupě (Obrázek č. 14). Písničku zpívaly z něho. Vzhledem k obtiskování zvířat postupně podle slok, aktivita dále rozvíjí i motorické čtení (řada postupně po sobě jdoucích obrázků, které děti pojmenovávají). Klade se velký důraz na rychlost pojmenování (čtení) obrázků.

I přestože aktivita vznikla více méně spontánně, u dětí měla velký úspěch a všechny děti spojení zpěvu s obtiskováním velmi bavilo. Celkovou aktivitu děti hodnotily kladně. V poslední části aktivity jsme si představily domácí zvířata a jejich užitečnost (viz dětská kniha v dračím doupěti). V umělé písni *Krávy, Krávy, jak si vlastně povídáte* od autorů Uhlíř a Svěrák byli chlapci více kreativní než dívky.

Obrázek 14 Děti v dračím doupěti (sloka Draci, Draci)

Doplňný text k písni Krávy, krávy, jak si vlastně povídáte?

Draci, draci, jak si vlastně povídáte

Draci, draci, jakou máte řeč

Draci, draci, jak si vlastně povídáte

Draci, draci, jakou máte řeč

WA, WA, WA, WA, WA, WA, WA, WA, WA

WA, WA, WA, WA, WA, WA, WA, WA, WA

WA, WA, WA, WA, WA, WA, WA, WA, WA

WA, WA, WA, WA, WA, WA, WA, WA, WA

7 ZÁVĚR

Cíl této bakalářské práce je založen na probuzení a prohloubení citového vztahu k hudebnímu výchově a jejímu prožitku u dětí od 4 do 8 let. K tomu nám pomáhají autorské hudební metodiky, hudební nástroje a jejich užití. Tato bakalářská práce může být nápomocná nejen pedagogickým pracovníkům, ale je i vhodnou hudební příručkou rodičům a dalším odborníkům. Dále vede k rozvoji psychomotorické, rozumové a sociální oblasti u dětí předškolního a mladšího školního věku.

Domnívám se, že se mi povedlo děti spojit s hudební výchovou přirozenou cestou na základě her a spontánních činností. Tato herní forma má za následek to, že děti byly více bezprostřední a nebyly frustrovány, jelikož aktivity neměly až tak striktní formu. I při výrobě mohly děti využít svou kreativitu ve velké míře. Doporučila bych pedagogům začlenit mé hudební pohádky do řízených činností ve školce a dalších zařízení pro předškolní a mladší školní děti. Mohou posloužit také rodičům při rozvoji schopností jejich dětí v domácím prostředí.

RESUMÉ

Cílem práce je posílení kladného postoje k hudební výchově pomocí výroby vlastních hudebních učebních pomůcek pro děti předškolního a mladšího školního věku. Práce se dále zaměřuje na benefity výroby hudebních nástrojů a vyzdvihnutí důležitost zpěvu. Dále charakterizuje předškolní a mladší školní období života dítěte. Zároveň se soustředí na specifické oblasti Rámcového vzdělávacího programu k předmětu Hudební výchovy, které jsou blíže popsány. Praktická část se skládá z metodiky pro realizaci písně a hudebních pohádek doplněných výrobou hudebních nástrojů a pomůcek. Praktická část je závěrem doplněna o poznatky z realizace jednotlivých aktivit, jež byly realizované s dětmi ve věku 4 až 8 let.

SUMMARY

The aim of the thesis is to strengthen a positive attitude towards music education by the means of production of own musical teaching aids for children of preschool and younger school age. The work also focuses on the benefits of making musical instruments and the importance of singing. It also characterizes child preschool and junior school periods. At the same time, it focuses on specific areas from Framework Educational Programme in relation to the subject of Music Education, which is described in more details. The practical part consists of methodology for the realization of musical fairy tales and songs, which is supplemented by the production of musical instruments and aids. Subsequently, the practical part is supplemented with findings from the implementation of individual activities that were realized with children aged 4 to 8 years.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno: Computer Press, 2006. Dětská naučná edice. ISBN 8025109771.
- BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Ilustroval Richard ŠMARDA. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 9788026606581.
- BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložil Lucie LUCKÁ. Praha: Portál, 2017. Klasici (Portál). ISBN 978-80-262-1172-3.
- ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-x.
- DEREVJANÍKOVÁ, Anna. *Hudebná výchova*. Bratislava : Štátny pedagogický ústav, 2016. 978-80-8118-177-1.
- ERIKSON, Eric. *Childhood and Society*. New York : Norton , 1950. 9760393310689.
- Examination of Relationships between Participation in School Music Programs of Differing Quality and Standardized Test Results*. JOHNSON, Christopher a MEMMOTT, Jenny E. . 54, 1.. Prosinec 2006, Journal of Research in Music Education, Sv. 4, stránky 293-307.
- FICOVÁ THEODORA, Lenka. *Hry na rozvoj dílčích funkcí u dětí*. Praha : Grada, 2020. 978802710452.
- GÁBOROVÁ, Ľubica a PORUBČANOVÁ, Dáša. *Vybrané kapitoly z vývinovej psychológie. Vysokoškolská učebnica*. miesto neznámé : Tribun EU, 2016. 9788026310884.
- KONČEKOVÁ, Ľuba. *Vývinová psychológia*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2014. str. 296. 978-80-7165-945-7.
- LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. Praha : Grada Publishing, 2006. 8024712849.
- MERTIN , Václav. Školní zralost. [autor knihy] Lenka Šulová. *Problémové dítě a hra*. Praha : Josef Raabe, 2003.
- MERTIN, Václav a GILLERNOVÁ , Ilona. *Psychologie pro učitelky mateřské školy* . Praha : Portál , 2010. 9788073676278.
- Music lessons enhance IQ*. SCHELLENBERG, E. Glenn. 15, 2004, Psychological Science, Sv. 8, stránky 1-5.
- ORAVCOVÁ, Jitka. *Vývinová psychológia*. Žilina : EDIS, 2002. 80-8070-010-9.
- PTÁČEK, Radek a KUŽELOVÁ, Hana. *Vývojová psychologie pro sociální práci*. místo neznámé : Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2013. 9788074210600.
- The Development of Children Ages 6 to 14*. ECCLES, Jacquelynne S. 1999, The Future of Children, Sv. 9, stránky 30 - 44.
- THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie*. Praha : Portál, 2015. 9788026207146.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Praha : Karolinum, 2002. str. 304. 80-246-0181-8.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

- American Psychological Association. Cognitive and Social Skills to Expect From 6 to 10 Years. *American Psychological Association*. [Online] Červen 2017. <https://www.apa.org/act/resources/fact-sheets/development-10-years>.
- BROWN, Laura Lewis. The Benefits of Music Education. *PBS kids*. [Online] 7. . květen 2012. <https://www.pbs.org/parents/thrive/the-benefits-of-music-education>.
- Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie Košice Zuzkin park 10. POZORNOST – jej vývin a poruchy. *Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie Košice Zuzkin park 10*. [Online] 2021. [Citace: 19. 10. 2022.] https://api.cpppape.sk/uploads/Pozornost_fff593f40d.pdf.
- Community Early Learning Australia. Four benefits of singing with young children. *Community Early Learning Australia*. [Online] 26. 1 2023. <https://www.cela.org.au/publications/amplify!-blog/jan-2023/four-benefits-of-singing-in-early-childhood>.
- FRIEDLOVÁ, Martina, a další. Muzikofiletické techniky v inkluzivní výuce. *Jedinečnosti uměleckého výrazu k inkluzivnímu uměleckému vzdělávání*. [Online] 2020. <https://imuza.upol.cz/publikace/Friedlova-Muzikofileticke.pdf>.
- KERSLAKE, Risa. How Children Develop Fine Motor Skills. *U.S. News & World Report*. [Online] 29. Říjen 2021. <https://www.usnews.com/education/k12/articles/how-children-develop-fine-motor-skills>.
- LÁBUSOVÁ, Eva. Mladší školní věk. *sancedetem.cz*. [Online] 29. 9. 2014. [Citace: 25.. 10. 2022.] <https://sancedetem.cz/mladsi-skolni-vek>.
- LI, Muge. The Role of Imagination and Art in Children's Books. *Syracuse University*. [Online] 15. Květen 2022. <https://surface.syr.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1621&context=thesis#page8>.
- MCILROY, Tanja. 11 Great Benefits of Singing in Early Childhood. *Empowered Parents*. [Online] 31. 1 2023. <https://empoweredparents.co/benefits-of-singing-in-early-childhood/>.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. *RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ OD 1. ZÁŘÍ 2021*. [Online] 2021. <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/opatreni-ministra-zmena-rvppv-2021>.
- Muzikoterapeutická asociace České republiky. Sekce muzikofiletiky. *Muzikoterapeutická asociace České republiky*. [Online] <http://www.czmta.cz/poznej-asociaci/pracovni-sekce-czmta/91-sekce-%20muzikofiletiky>.
- Slavíková, Marie. Hudební vývoj dítěte v předškolním věku. *Národní pedagogický institut České republiky*. [Online] 13. 3 2012. <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/p/14413/HUDEBNI-VYVOJ-DITETE-V-PREDSKOLNIM-VEKU.html>.
- TANCSÁKOVÁ, Beáta. Pozornosť dieťaťa a môžete rozvíjať doma aj pomocou hry. *eduworl.sk*. [Online] [Citace: 19. 10. 2022.] <https://eduworl.sk/cd/beata-tancsakova/6972/pozornost-dietata-mozete-rozvijat-doma-hrami>.
- TICHÁ, Alena. Učíme děti zpívat: Správná výslovnost. *Národní pedagogický institut České republiky*. [Online] 18. 12 2012. <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/UUB/16775/UCIME-DETI-ZPIVAT-SPRAVNA-VYSLOVNOST.html>.